

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2016-05-04
Besvaras senast
2016-05-11 kl. 12.00

Till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2015/16:1185 Tidig förtidspension

Vid 2000-talets mitt låg socialdemokratins Sverige i världstoppen vad gäller sjukfrånvaro, trots att folkhälsan i allmänhet var god och förbättringar i arbetsmiljön hade gjorts.

Som mest var över en halv miljon människor förtidspensionerade – många unga – och endast 1 procent av dem återvände till arbetslivet. En viktig anledning var att nästan ingen rehabilitering erbjöds och att undersökningar visade att bara hälften av de långtidssjukskrivna visste namnet på sin kontaktperson hos Försäkringskassan. Samtidigt genomfördes något som bäst kunde beskrivas som rutinmässiga förtidspensioneringar.

Alliansregeringen genomförde från 2006 och framåt ett flertal viktiga reformer för att vända denna negativa utveckling. Det var svåra beslut att ta, och vi skruvade i sjukförsäkringsdelen efter uppföljning, men det var nödvändiga beslut. Resultatet blev att hälften så många var sjukskrivna hälften så länge jämfört med när sjukskrivningstalen var som högst. Andelen förtidspensionerade gick samtidigt från att vara en av Europas högsta till att vara en av de lägre.

Tyvärr ser vi nu att antalet sjukskrivningar återigen ökar. Samtidigt går utvecklingen åt fel håll vad gäller antalet personer som får så kallad aktivitetsersättning, alltså 19–29-åringar som inte kan arbeta heltid på något arbete på arbetsmarknaden på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning under minst ett år. År 2012 nybeviljades 6 500 personer aktivitetsersättning, medan det 2015 handlade om 8 600 personer. I dag har 40 000 unga personer denna ersättning.

Kristdemokraterna känner en stark oro inför denna utveckling, särskilt då vänsterregeringen tycks vilja möta utmaningarna med helt fel åtgärder. Sverige har inte råd att historien upprepar sig, att långtidssjukskrivna och förtidspensionerade åter vänds ryggen.

Den 20 mars presenterade socialförsäkringsministern förslaget att 19–29-åringar i stället för aktivitetsersättning ska få sjukersättning (alltså det som tidigare hette förtidspension), med färre aktiva rehabiliteringsinsatser som följd. De nuvarande reglerna för sjukersättning gäller för människor mellan 30 och 64 år som ”troligen aldrig kommer att arbeta heltid på grund av sjukdom, skada

eller funktionsnedsättning”. Att få full sjukersättning uppfattas av många som ett permanent tillstånd, och statistiskt sett är det väldigt få som återgår från full sjukersättning till arbetsmarknaden. Ett beslut om sjukersättning för unga människor innebär därför en livslång tillvaro med låg ersättning och begränsad aktivitet.

Ett av argumenten som socialförsäkringsministern framför är att nuvarande reform är ”ett slöseri med administration”. I stället ska unga personer kunna förtidspensioneras.

Regeringen bör gå tillbaka och läsa den socialdemokratiska propositionen från 2001, där motiveringen till förslaget om att införa aktivitetsersättningen finns. Där betonas ”det angelägna i att försäkringen på ett uttalat sätt bejakar och stimulerar yngre ersättningsberättigade personer att ägna sig åt habiliterande och rehabiliterande aktiviteter av olika slag. Ett sådant förhållningssätt bör bidra till att utvecklingsmöjligheterna tas till vara på bästa sätt. Det är också principiellt viktigt att ingen skall behöva bli pensionerad i mycket unga år, innan omfattande insatser har gjorts för att så långt det är möjligt ta tillvara kapacitet och utvecklingsmöjligheter bland unga som är svårt sjuka eller funktionshindrade”.

Vidare poängteras att dessa unga ”i största möjliga utsträckning skall kunna ges likvärdiga villkor som gäller för andra att även på lång sikt kunna leva ett aktivt och självständigt liv”.

Dessa skäl är lika goda nu som då, varför regeringens förslag måste ses som oförståeligt. Kristdemokraterna anser att det är omöjligt, olämpligt och ovärdigt att på förhand döma ut en 19-åring som för alltid arbetsoförmögen.

Från de organisationer som företräder unga med funktionsnedsättningar har inte kritiken låtit vänta på sig. Man framhåller där möjligheterna för personer att jobba efter sin förmåga och befarar att regeringens förslag leder till utanförskap där arbetsförmåga aldrig provas.

Riksrevisionen har påpekat att aktivitetsersättningen är alltför passiv och framför flera förslag på hur den kan förbättras. Regeringen bör därför i stället lägga fokus vid dessa förbättringar snarare än att utesluta unga personer från rätten till en aktiv aktivitetsersättning. Fokus får aldrig vara att gömma personer i förtidspension.

Många unga med funktionsnedsättningar skulle kunna jobba, kanske inte alltid till 100 procent, men åtminstone vad de förmår utifrån sina individuella förutsättningar. Problemet som återkommer är i stället matchningsproblemen gentemot arbetsmarknaden. Från organisationsföreträdarna finns förslag som steglös avräkning, där man kan pröva sin arbetsförmåga utan att riskera att förlora sin ersättning. I den rika flora av sociala företag som på olika sätt anställer människor med varierande grader av arbetshinder saknas inte heller innovationer och idéer som tar till vara potentialen där annars förutsättningarna inte omedelbart är uppenbara.

Förra året slog Arbetsförmedlingen larm om den stora grupp ungdomar mellan 16 och 29 år som varken arbetat eller studerat tre år i rad. Man skattade gruppen till 77 000 personer varav 20 000 aldrig var inskrivna på Arbetsförmedlingen eller hade haft kontakt med hemkommun eller Försäkringskassan. Det är angeläget att full sjukersättning inte blir slutstation för dessa personer. Den oroväckande utveckling som föregick Alliansens reformer, då 140 personer förtidspensionerades om dagen, får inte återkomma. Att förtidspensionera 19-åringar ska inte vara en lösning, utan möjligheten att arbeta efter sin förmåga bör i stället vara målsättningen för varje individ på arbetsmarknaden.

Utifrån de stora förändringar för unga människors tillvaro som regeringens förslag riskerar att innebära känner jag mig föranledd att fråga:

Vad avser socialförsäkringsministern att göra för att inte fler unga med funktionsnedsättning ska hamna i utanförskap i och med det föreslagna systemet?

.....

Désirée Pethrus (KD)

Överlämnas enligt uppdrag

Lisa Gunnfors